

Darbs ir pārpublicējams daļēji vai pilnībā, norādot sekojošu atsauci:

Ķīvīte-Urtāne A., Isajeva L., Maļina L., Kaupe R. (2024). Narkotiku lietošanas paradumi un tendences Latvijā. Narkotiku lietotāju kohortas pētījuma 13.posma rezultāti. Rīga: Slimību profilakses un kontroles centrs, DIA+LOGS

© Anda Ķīvīte-Urtāne, Laura Isajeva, Laura Maļina, Ruta Kaupe, 2024

© Slimību profilakses un kontroles centrs, 2024

© Biedrība „DIA+LOGS” Atbalsta centrs visiem, kurus skar HIV/AIDS, 2024

ISBN: 978-9934-514-74-6

Satura rādītājs

Kopsavilkums	4
Summary	5
Abreviatūras	6
Ievads.....	7
1. Pētījuma materiāls un metodes.....	8
1.1. Pētījuma dizains un atlasē veidošanas principi	8
1.2. Pētījuma instrumentārijs	8
1.3. Lauka darba realizācija	8
2. Rezultāti.....	9
2.1. Narkotiku lietotāju sociāli demogrāfiskais raksturojums	9
2.2. Narkotiku lietošana	13
2.3. Riskanta uzvedība	16
2.5. Infekcijas	21
2.6. Ārstēšanās un kaitējuma mazināšanas pakalpojumu izmantošana	22

Kopsavilkums

2022. gadā tika realizēts Kohortas pētījuma 13.posms, un tajā piedalījās 444 narkotiku lietotāji. Viela, kuras lietošanu atzīmē visaugstākais respondentu īpatsvars, ir **amfetamīni**. Dzīves laikā to pamēģinājuši 98,4% respondentu, pēdējo 12 mēnešu laikā - 89,1%, bet pēdējā mēneša laikā - 81,8 %. Lielākā daļa narkotiku lietotāju, kuri atzīmējuši amfetamīnu lietošanu pēdējā mēneša laikā, lietojuši to injicējot (81,5 % respondentu). Otra biežāk atzīmētā lietotā viela pēdējā mēneša laikā ir **marihuāna** (36,3%), trešā – **metadons** (23,6%), bet ceturta – **fentanils vai tā atvasinājumi** (22,7%). Amfetamīnu lietošanai pēdējā mēneša laikā kopš 2017. gada ir tendence paaugstināties, savukārt heroīna lietošanai – samazināties. Fentanila vai to atvasinājumu lietošanas prevalence 2022. gadā ir nedaudz zemāka kā iepriekšējā kohortas posmā 2020. gadā. Arī 13.kohortas pētījuma posma rezultāti liecina, ka vairums pētījuma dalībnieku var tikt uzskatīti par **vairāku vielu lietotājiem**. Šādam paradumam nav tendences mazināties laika gaitā.

2022. gadā 11,3% respondentu atzīst, ka pēdējā gada laikā ir **pārdozējuši** narkotikas. Pēdējo trīs kohortas pētījuma posmu dati uzrāda pārdozēšanas pēdējā gada prevalences samazināšanos.

Pētījuma 13.posmā kopīgas **šļircēs vai adatas** narkotiku injicēšanai pēdējā gada laikā izmantojuši 4,5% respondentu. Kopīgu **citu piederumu** lietošanu atzīmē 13,5% respondentu. Aplūkojot kopīgu injicēšanas piederumu lietošanu pēdējo 6 mēnešu laikā redzams, ka pētījuma gaitā (kopš 2006. gada) šo paradumu prevalence turpina samazināties.

2022. gadā narkotiku lietotāju īpatsvars, kuriem pēdējo 12 mēnešu laikā bijušas **seksuālās attiecības ar vairāk nekā vienu partneri**, ir 17,1%. **Prezervatīvu** pēdējā dzimumakta laikā lietojuši 51,6 % pētījuma dalībnieku. Šiem seksuālās riska uzvedības indikatoriem laika gaitā nav izteiktas tendences samazināties vai paaugstināties. Relatīvi stabils samazinājums kopš 2014.gada (kad šo indikatoru sāk mērīt tā pašreizējā formulējumā) ir vērojams **seksta pakalpojumu sniegšanai** par naudu, narkotikām vai citiem labumiem. 2022. gadā rādītājs sasniedz savu zemāko punktu, un ir 7,0% pēdējā gada laikā.

Nemainīgas paliek tendences attiecībā uz **ieslodzījuma** pieredzi - 2022. gadā pētījuma dalībnieku atrašanās ieslodzījumā mūža prevalences rādītājs ir 45,7%. Vairāk nekā puse ieslodzījumā bijušo respondentu jeb 53,2% atzīst, ka ieslodzījuma laikā ir lietojuši narkotikas. No tiem 90,7% to darījuši injekciju veidā. Savukārt no tiem, kuri injicējuši, lielākā daļa jeb 87,9% šim nolūkam izmantojuši nesterilus piederumus.

Attiecībā uz **infekciju prevalences** rādītājiem – 2022. gadā tie sasniedza 28,7% HIV gadījumā, 88,2% HCV gadījumā, 5,5% HBV gadījumā un 1,7% sifilisa gadījumā. Attiecībā uz **HIV incidenci** – kohortas pētījuma posmos tā ir mainīga. Augstākais incidences rādītājs tika sasniegts 2018. gada posmā – 6,6 jauni inficēšanās gadījumi uz 100 pg. 2022. gadā novērojams zemākais incidences rādītājs visa pētījuma laikā – 0,8 gadījumi uz 100 pg. Attiecībā uz **HCV incidenci** - kopumā tai pētījuma laikā ir vērojama lejupejoša tendence, 2022. gadā sasniedzot zemāko incidences rādītāju visa pētījuma laikā – 1,4 gadījumus uz 100 pg.

Personu īpatsvaram, kuri pēdējā gada laikā **ārstējušies no narkotiku** atkarības, pētījuma gaitā ir tendence samazināties. 2022. gadā šis rādītājs ir tikai 2,3%. Attiecībā uz **kaitējuma mazināšanas** pakalpojumu izmantošanu redzams, ka stacionāro HIV profilakses punktu apmeklējumam pēdējā mēneša laikā ir tendence sarukt (2022. gadā - 8,4%), kamēr mobilo vienību pakalpojumu izmantošana pieaug (2022. gadā - 33,6%). Opioīdu aizvietojošās terapijas pakalpojumus pēdējo 4 nedēļu laikā 2022. gadā izmantojuši 20,3% pētījuma dalībnieku.

Summary

In 2022, the 13th wave of the Cohort study was implemented, and 444 drug users participated in it. The substance reported by the highest proportion of respondents is **amphetamines**. 98.4% of respondents tried it during their lifetime, 89.1% in the last 12 months, and 81.8% in the last month. Most of drug users who noted the use of amphetamines in the last month used it by injection (81.5% of respondents). **Marijuana** (36.3%), **methadone** (23.6%), and **fentanyl or its derivatives** (22.7%) were the next most frequently mentioned substances during the last month. The use of amphetamines in the last month since 2017 tends to increase, while the use of heroin - to decrease. The prevalence of fentanyl or its derivatives use in 2022 is lower than in the previous cohort wave in 2020. Also, the results of the 13th cohort study stage show that most of the study participants can be considered as **poly-drug users**. Such a habit does not tend to diminish over time.

In 2022, 11.3% of respondents admit that they have **overdosed** drugs in the last year. Data from the last three phases of the cohort study show a decrease in the last year prevalence of overdose.

In the 13th stage of the study, 4.5% of respondents **shared syringes or needles** for injecting drugs in the last year. Shared use of **other paraphernalia** is noted by 13.5% of respondents. Looking at the use of shared injecting equipment in the last 6 months, it can be seen that the prevalence of these habits continues to decrease during the course of the study (since 2006).

In 2022, the proportion of drug users who had **sexual relations with more than one partner** in the last 12 months is 17.1%. 51.6% of the study participants used a **condom** during the last intercourse. These indicators of sexual risk behavior do not have a pronounced tendency to decrease or increase over time. A relatively stable decrease since 2014 (when this indicator began to be measured in its current formulation) can be observed for the provision of **sex services** for money, drugs or other benefits. In 2022, the indicator reaches its lowest point and is 7.0% during the last year.

The trends regarding the experience of **incarceration** remain unchanged - in 2022, the lifetime prevalence rate of the study participants being incarcerated is 45.7%. More than half of the former incarcerated respondents, or 53.2%, admit that they used drugs during their imprisonment. Of them, 90.7% did it in the form of injections. Of those who injected, the majority, or 87.9%, used non-sterile accessories for this purpose.

Regarding **infection prevalence** rates, in 2022 they reached 28.7% in the case of HIV, 88.2% in the case of HCV, 5.5% in the case of HBV and 1.7% in the case of syphilis. Regarding **HIV incidence**, it is variable across the waves of the cohort study. The highest incidence rate was reached in 2018 - 6.6 new cases of infection per 100 person years (py). In 2022, the lowest incidence rate during the entire study is observed - 0.8 cases per 100 py. Regarding the **incidence of HCV** - in general, it has a downward trend during the study, reaching the lowest incidence rate during the entire study in 2022 - 1.4 cases per 100 py.

The proportion of persons who have been **treated for drug addiction** in the last year tends to decrease during the course of the study. In 2022, this indicator is only 2.3%. Regarding the use of **harm reduction services**, it can be seen that visits to stationary HIV prevention points during the last month tend to decrease (in 2022 - 8.4%), while the use of mobile unit services is increasing (in 2022 - 33.6%). In 2022, 20.3% of study participants used opioid replacement therapy services in the last 4 weeks.

Abreviatūras

ENNUC	Eiropas Narkotiku un narkomānijas uzraudzības centrs
HBV	Vīrushepatīts B
HCV	Vīrushepatīts C
HIV	Cilvēka imūndeficīta vīruss
IQR	Starpkvartiļu amplitūda
PDU	Problemātiskie narkotiku lietotāji (personas, kuras lieto narkotikas injicējot un/vai bieži un/vai intensīvi ilgtermiņā lieto opioīdus, kokaīnu un/vai amfetamīnus)
pg	Persongadi
SD	Standartnovirze

Ievads

Eiropas Narkotiku un narkomānijas uzraudzības centra (ENNUC) 2022. gada ziņojums¹, kas aptver laiku, kurā īstenots šajā ziņojumā aplūkotais Latvijas Kohortas pētījums, uzsver, ka narkotiku pieejamība un lietošana Eiropas Savienībā joprojām ir augsta. Latvija šajā ziņojumā parādās kā valsts ar augstu ik gadu reģistrēto HIV gadījumu skaitu, kuri saistāmi ar kopīgu injicēšanas piederumu izmantošanu narkotiku injicēšanai, ar zemu adatu un šļirču izdalīšanas un opioīdu agonistu terapijas aptvērumu, augstu amfetamīna vai metamfetamīna lietotāju īpatsvaru pirmreizējo pacientu vidū un augstu LSD lietošanas izplatību pēdējā gada laikā gados jaunu pieaugušo vidū (15–34 gadi). Tātad ar narkotisko vielu lietošanu saistītie jautājumi mūsu valstī nav zaudējuši savu aktualitāti citu sabiedrības veselības jomas izaicinājumu klāstā. Tādējādi šajā ziņojumā izklāstītie Kohortas pētījuma rezultāti būs noderīgi efektīvas sabiedrības veselības politikas veidošanai mūsu valstī.

Problemātisko narkotiku lietotāju (PDU) Kohortas pētījums Latvijā tika uzsākts 2006. gadā. Pēc tam reizi gadā vai reizi divos gados tiek aptaujāti vieni un tie paši narkotiku lietotāji, kohortu pēc vajadzības papildinot ar jauniem dalībniekiem (līdz 10% apmērā no viena pētījuma posma dalībnieku skaita). Kopš 2012. gada kohortas pētījumā papildus intervijām respondentiem tiek veikti HIV, HCV, HBV un sifilisa eksprestesti, nodrošinot pirms un pēc testa konsultēšanu. 2022. gadā PDU aptauja tika veikta jau 13.reizi. Pētījums tiek realizēts saskaņā ar Sabiedrības veselības pamatnostādņem 2021.-2027.gadam.

Kohortas pētījuma 2022. gada posma konkrētie mērķi bija šādi:

1. Papildināt zināšanas par problemātisku narkotiku lietošanu injicējamo narkotiku lietotāju vidū Latvijā.
2. Iegūt datus par problemātiskā narkotiku lietotāja portretu un informāciju par riskantu uzvedību narkotiku lietotāju vidū.
3. Iegūt datus par problemātisko narkotiku lietotāju inficēšanās statusu ar HIV, vīrushepatītu B, vīrushepatītu C un sifilisu, izmantojot ekspresdiagnotiku (jeb veicot eksprestestu).
4. Izvērtēt ārstniecības un kaitējuma mazināšanas pakalpojumu pieejamību problemātisko narkotiku lietotāju vidū.
5. Veikt izvērtējumu par pieejamo datu kvalitāti un atbilstību uz pierādījumiem balstītu problemātisko narkotiku lietotāju aprēķinu veikšanai Latvijā.

Sekojošajās jaunākajām tendencēm zinātnes komunikācijā, šajā gadā pētījuma ziņojums veidots lakonisks, pamatā izmantojot vizualizācijas, lai lasītājam pēc iespējas īsākā laikā būtu iespējams iepazīties ar pētījuma rezultātiem koncentrētā veidā.

---

¹ Eiropas Narkotiku un narkomānijas uzraudzības centrs (2022), Eiropas 2022. gada ziņojums par narkotikām — Tendences un aktualitātes, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga.

1. Pētījuma materiāls un metodes

1.1. Pētījuma dizains un atlases veidošanas principi

2022. gadā tika realizēts Kohortas pētījuma 13.posms (pirmais posms veikts 2006. gadā). Pētījuma dizains ir atvērts kohortas tipa pētījums - katrā posmā pamatā tiek identificēti un aptaujāti vieni un tie paši narkotiku lietotāji, tomēr statistiskās jaudas saglabāšanai ik gadu pētījumā tiek iekļauts arī neliels skaits jaunu respondentu (līdz 10% no katra pētījuma posma dalībnieku skaita). Pētījuma prospektīvais dizains ļauj ilgstoši sekot respondentu veselības stāvoklim un uzvedībai, pētīt to izmaiņas laikā.

1.2. Pētījuma instrumentārijs

2022. gadā anketa tika papildināta ar jautājumiem par stacionāra zema sliekšņa centra nepieciešamību Rīgā un tā vēlamo lokalizāciju (saistībā ar to, ka Rīgas pašvaldībā valda uzskats, ka kaitējuma mazināšanas programma galvaspilsētā varētu balstīties tikai uz mobilajām vienībām). Savukārt no anketas tika izslēgta sadaļa par Covid-19 pandēmijas ietekmi uz vielu pieejamību un vielu lietošanas paradumiem.

Aptaujas anketa visos pētījuma posmos ir bijusi pieejama divās valodās – latviešu un krievu.

Papildus pamatanketai pētījumā tiek izmantota nenasniegto respondentu anketa, kurā lauka darbinieki atzīmē konkrēto indivīdu nenasniegšanas iemeslus. Vēl pētījumā tiek izmantota respondentu kontaktu lapa, kurā iekļauts respondenta anonīmais kods (sastāvošs no dzimuma, iniciāļiem un dzimšanas datuma), informācija par intervijas vietu un intervijas veikšanas datumu. Šī informācija tiek izmantota respondenta un tā kontaktpersonu identificēšanai nākamajos pētījuma posmos. Tāpat kopš 2012. gada papildus anketēšanai respondentiem tiek veikti arī HIV, vīrushepatītu B un C, kā arī sifilisa eksprestesti, ievērojot principu, ka narkotiku lietotāji, kuriem HIV vai vīrushepatīta C eksprestests bijis pozitīvs kādā no iepriekšējiem pētījuma posmiem, konkrētajā pētījuma posmā atkārtoti testēti netiek.

Eksprestestu rezultāti un ar tiem saistītie jautājumi tiek ievadīti atsevišķā veidlapā un pēcāk savienoti elektroniskā datubāzē ar pamatanketas datiem.

Pirms anketēšanas un testu veikšanas pētījuma dalībniekiem tiek izskaidrots pētījuma mērķis, konfidencialitātes un citi pētījuma ētikas principi un saņemta informētā piekrišana.

1.3. Lauka darba realizācija

Lauka darbu veica zema sliekšņa centru darbinieki, kurus narkotiku lietotāji kā grūti aizsniedzamā sabiedrības grupa atpazīst un kuriem uzticas. Pirms lauka darba uzsākšanas visi darbinieki tika apmācīti pētījuma instrumentārija lietošanā un respondentu rekrutēšanā.

2022. gadā pētījums līdzīgi kā iepriekšējos gados realizēts piecās Latvijas ģeogrāfiskajās teritorijās – Rīgā, Jūrmalā, Ogrē, Liepājā un Bauskā. Vadošais zema sliekšņa centrs lauka darba koordinēšanā un īstenošanā bija biedrība „DIA+LOGS” (Rīgā).

2022. gada pētījuma posmā summa motivējošajai pārtikas un saimniecības preču veikalu tīkla dāvanu kartei par dalību pētījumā bija: (a) 5 eiro par atbildēm uz pamatanketas jautājumiem, (b) 5 eiro, ja respondents veica infekciju eksprestestus.

2022. gada pētījuma posmā uz pamatanketas jautājumiem atbildēja 444 narkotiku lietotāji.

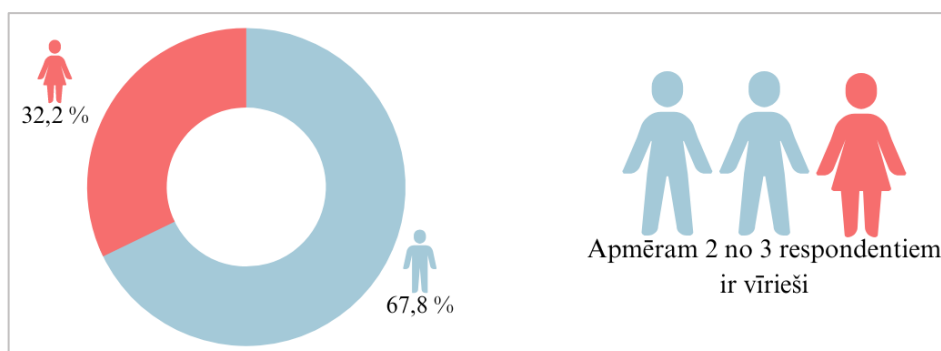

2. Rezultāti

2.1. Narkotiku lietotāju sociāli demogrāfiskais raksturojums

2.1.1. Dzimums

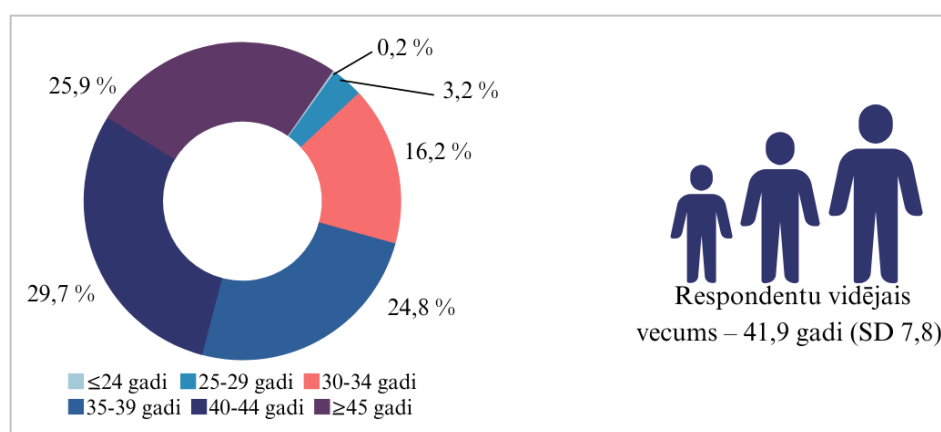
13. kohortas pētījuma posmā piedalījās 444 narkotiku lietotāji. No pētījuma dalībniekiem, kuri norādījuši savu dzimumu, 67,8 % (n = 299) ir vīrieši un 32,2 % (n = 142) - sievietes (sk. att. 2.1.1.).

2.1.1. attēls. Kohortas pētījuma dalībnieku sadalījums pēc dzimuma, %

2.1.2. Vecums

2022. gadā pētījuma dalībnieku vidējais vecums ir 41,9 gadi (SD 7,8). Jaunākais pētījuma dalībnieks ir 22 gadus vecs, bet vecākajam respondentam ir 70 gadi. Dalībnieku modālais vecums ir 42 gadi, mediānais – 40 gadi (IQR 36,0–45,0). Kategorizējot vecumu, redzams, ka kohortas pētījuma posmā 25 gadu vecumu nav sasnieguši 0,2 % (n = 1) narkotiku lietotāju. Lielākais dalībnieku īpatsvars ir vecumā no 40 līdz 44 gadiem (29,7 %; n = 132) (sk. att. 2.1.2.).

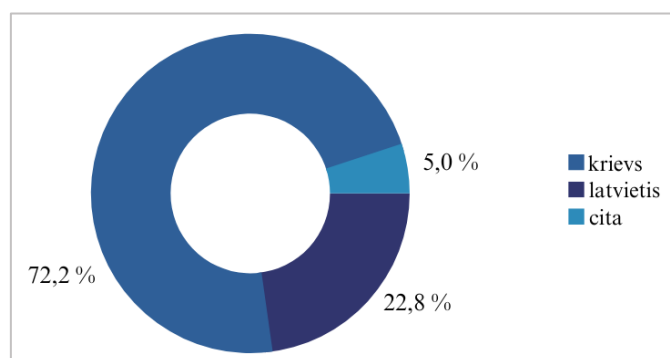

2.1.2. attēls. Kohortas pētījuma dalībnieku vidējais vecums un sadalījums pēc vecuma, %

2.1.3. Tautība

No pētījuma dalībniekiem, kuri norādījuši savu tautību, lielākā daļa narkotiku lietotāju ir krievu tautības (72,2 %; n = 317), 22,8 % (n = 100) ir latviešu tautības. No 5,0 % (n = 22) respondentu, kuri

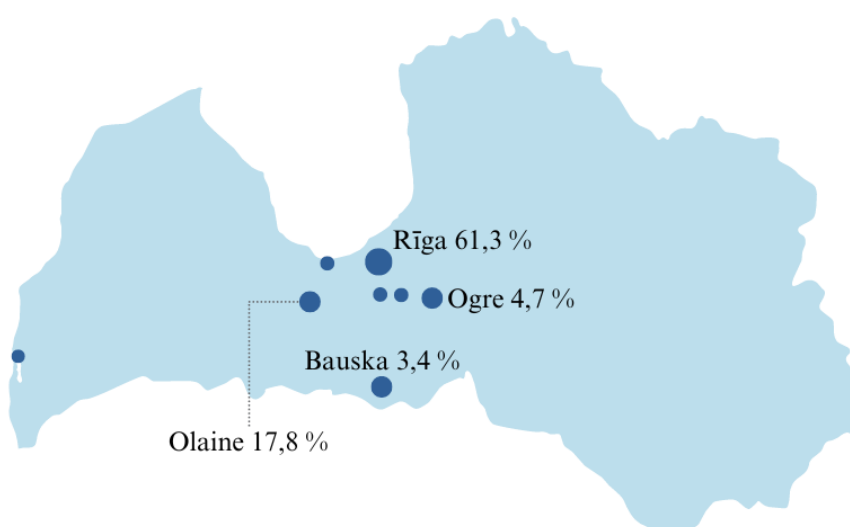
norādījuši, ka ir citas tautības pārstāvji, lielākā daļa ir romi (n = 8), poļi (n = 3) un ebreji (n = 3) (sk. att. 2.1.3.).

2.1.3. attēls. Kohortas pētījuma dalībnieku sadalījums pēc tautības, %

2.1.4. Dzīvesvieta

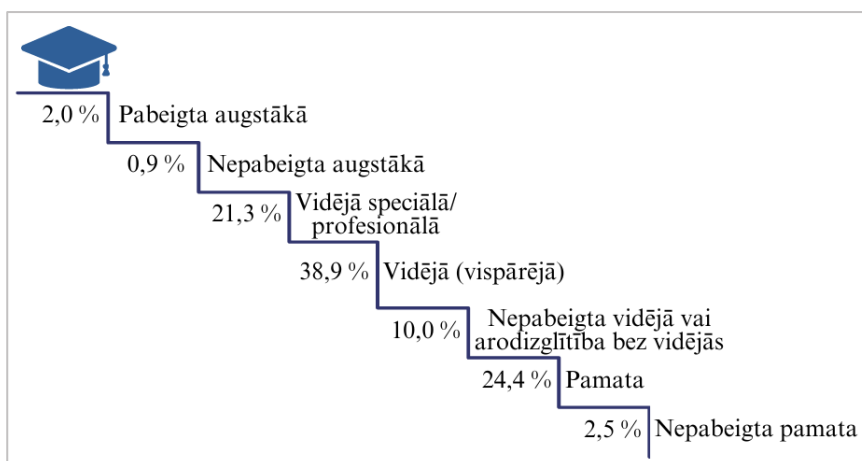
Lielākā daļa respondentu kā savu dzīvesvietu norādījuši Rīgu (61,3 %; n = 272). Otra biežāk pārstāvētā pilsēta ir Olaine (17,8 %; n = 79), bet trešā - Ogre (4,7 %; n = 21). Bausku kā savu dzīvesvietu norādījuši 3,4 % narkotiku lietotāju (n = 15). 2,2 % (n = 10) respondentu kā savu dzīvesvietu norādījuši Salaspili, 2,0 % (n = 9) Jūrmalu, 1,8 % (n = 8) Baložus un Pierīgu, 1,4 % (n = 6) Liepāju u.c. (sk. att. 2.1.4.).

2.1.4. attēls. Kohortas pētījuma dalībnieku sadalījums pēc visbiežāk norādītajām dzīvesvietām, %

2.1.5. Izglītība

Lielākā daļa respondentu, kuri ir norādījuši savu izglītības līmeni, atzīmē, ka viņiem ir vidējā vispārējā (38,9 %; n = 172), pamata (24,4 %; n = 108) vai vidējā profesionālā izglītība (21,3 %; n = 94). Vismazāk respondentu ir ar nepabeigtu augstāko (0,9 %; n = 4) vai augstāko izglītību (2,0 %; n = 9) (sk. att. 2.1.5.).

2.1.5. attēls. Kohortas pētījuma dalībnieku sadalījums pēc izglītības līmeņa, %

2.1.6. Mājsaimniecības modelis un dzīves vide

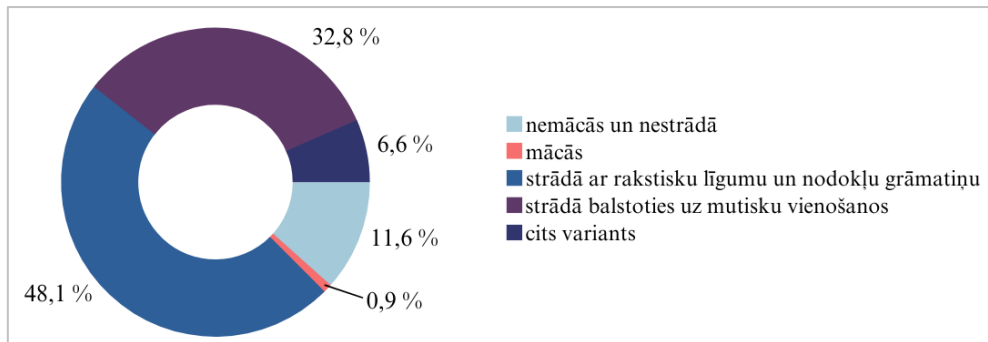
Respondentu īpatsvars, kuri dzīvo vieni, ir 12,8 %. Lielākā daļa respondentu atzīmē, ka dzīvo kopā ar partneri (71,4 %). Vīrieši biežāk kā sievietes dzīvo vieni, ar vecākiem vai ar draugiem/paziņām. Kopdzīvi ar dzīvesbiedru/ partneri un bērniem biežāk atzīmē sievietes (sk. tabulu 2.1.6.).

	Kopā	Vīrieši	Sievietes
Dzīvo viens	12,8	14,5	9,2
Dzīvesbiedrs, partneris	71,4	67,1	80,3
Bērni	29,3	23,5	41,5
Vecāki	20,5	22,8	15,5
Brāļi, māsas	4,5	5,7	2,1
Citi ģimenes locekļi	11,8	13,5	8,5
Draugi, paziņas	1,4	1,7	0,7

2.1.6. tabula. Kohortas pētījuma dalībnieku kopējais un dzimuma stratificētais sadalījums pēc kopdzīves statusa, %

2.1.7. Nodarbinātība

Dalībnieku īpatsvars, kuri nemācās un nestrādā, ir 11,6 % (n = 51). Lielākā daļa respondentu norāda, ka strādā uz rakstiska līguma pamata (48,1 %; n = 211), bet, balstoties uz mutisku vienošanos, strādā 32,8 % (n = 144) (sk. att. 2.1.7.).

2.1.7. attēls. Kohortas pētījuma dalībnieku sadalījums pēc nodarbinātības statusa, %

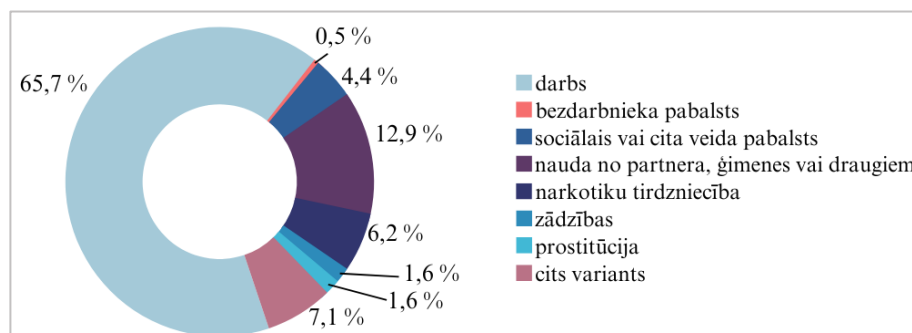
2.1.8. Ienākumi

2022. gadā pētījuma dalībnieku vidējie personīgie ienākumi mēnesī ir 840 eiro. Dalībnieku modālie ienākumi ir 800 eiro, bet ienākumu mediāna ir 785 eiro (IQR 500–1000) (sk. tabulu 2.1.8.).

Ienākumu mediāna	785
Starpkvartīļu rādītājs (IQR)	500–1000
Visbiežāk minēts (moda)	800
Vidējie aritmētiskie ienākumi	840
Standartnovirze	584

2.1.8. tabula. Kohortas pētījuma dalībnieku ienākumu rādītāji, eiro

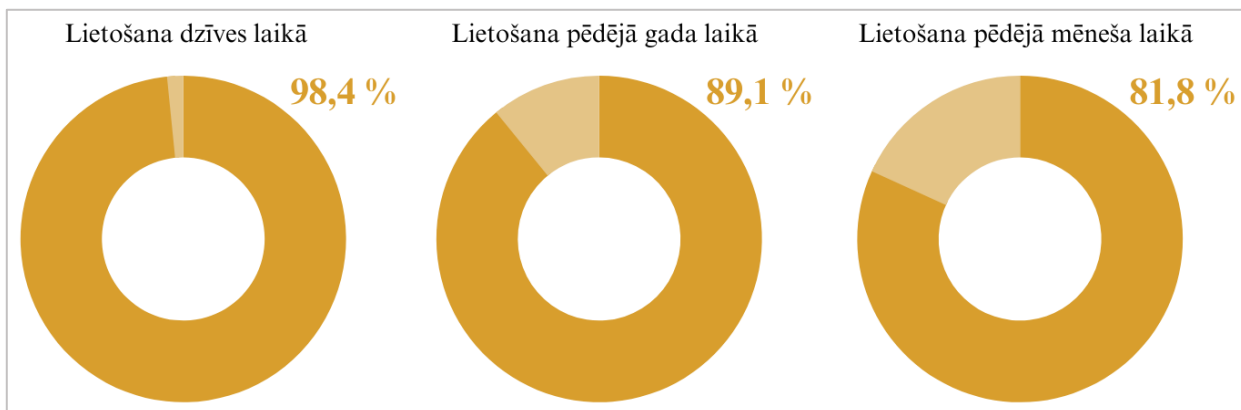
Lielākais respondentu īpatsvars, kā savu galveno ienākumu avotu pēdējā mēneša laikā norāda darba algu (65,7 %; n = 285). Kā otrs biežākais ienākumu avots tiek minēta nauda no partnera, ģimenes vai draugiem (12,9 %; n = 56). No pētījuma dalībniekiem 7,1 % (n = 31) kā galveno ienākumu avotu norāda kādu citu variantu, piemēram, dažādi gadījuma darbi (n = 11), kriminālas darbības (n = 5) u.c. (sk. att. 2.1.9.).

2.1.9. attēls. Kohortas pētījuma dalībnieku sadalījums pēc galvenā ienākumu avota, %

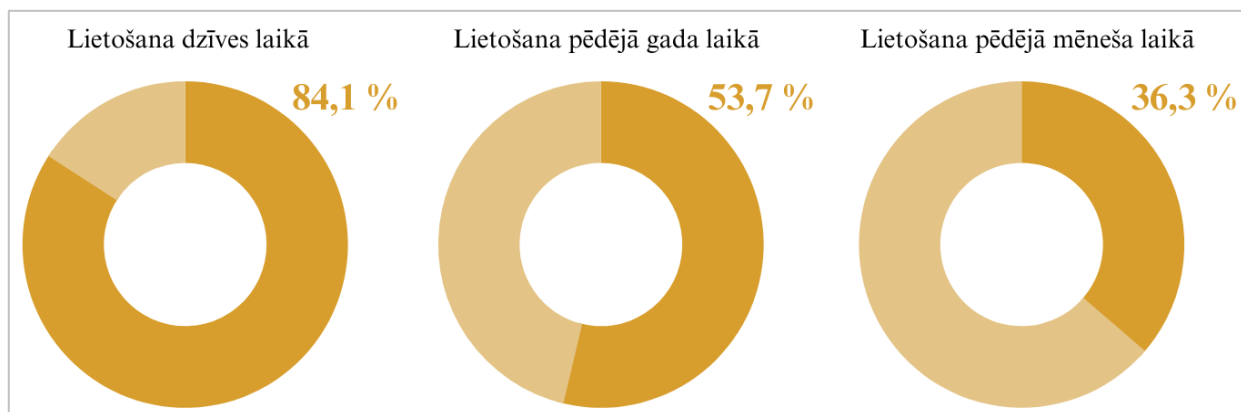
2.2. Narkotiku lietošana

Visbiežāk narkotiku lietotāji atzīmē **amfetamīnu** lietošanu. Dzīves laikā to pamēģinājuši gandrīz visi respondenti jeb 98,4 %. Pēdējo 12 mēnešu laikā amfetamīnu lietojuši 89,1 % respondentu, bet pēdējā mēneša laikā - 81,8 % respondentu (sk. att. 2.2.1.). Lielākā daļa narkotiku lietotāju, kuri atzīmējuši amfetamīnu lietošanu pēdējā mēneša laikā, lietojuši to injicējot (81,5 % respondentu).

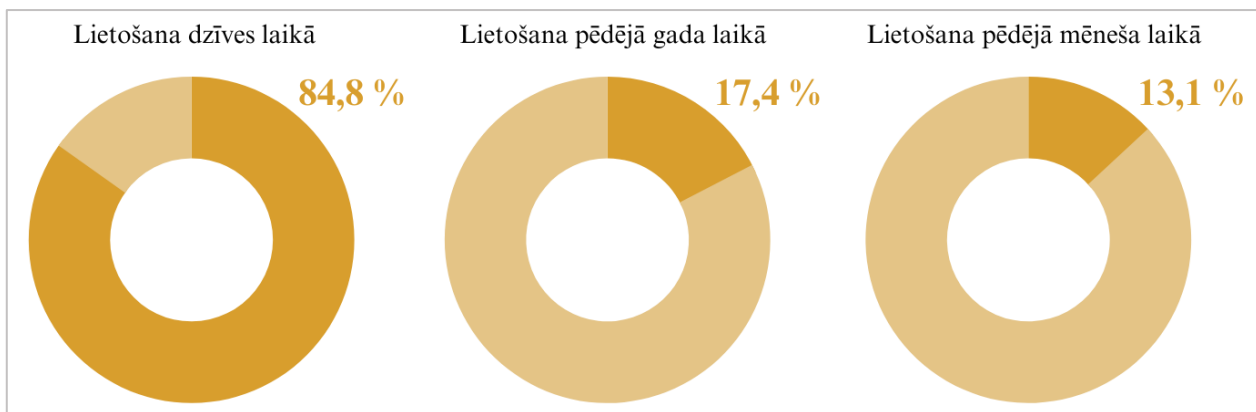
2.2.1. attēls. Amfetamīnu lietošana dzīves, pēdējā gada un pēdējā mēneša laikā, %

Marihuānu dzīves laikā lietojuši 84,1 % respondentu, bet pēdējā gada laikā mazliet vairāk nekā puse pētījuma dalībnieku 53,7 %. Pēdējā mēneša laikā marihuānu lietojuši 36,3 % narkotiku lietotāju (sk. att. 2.2.2.).

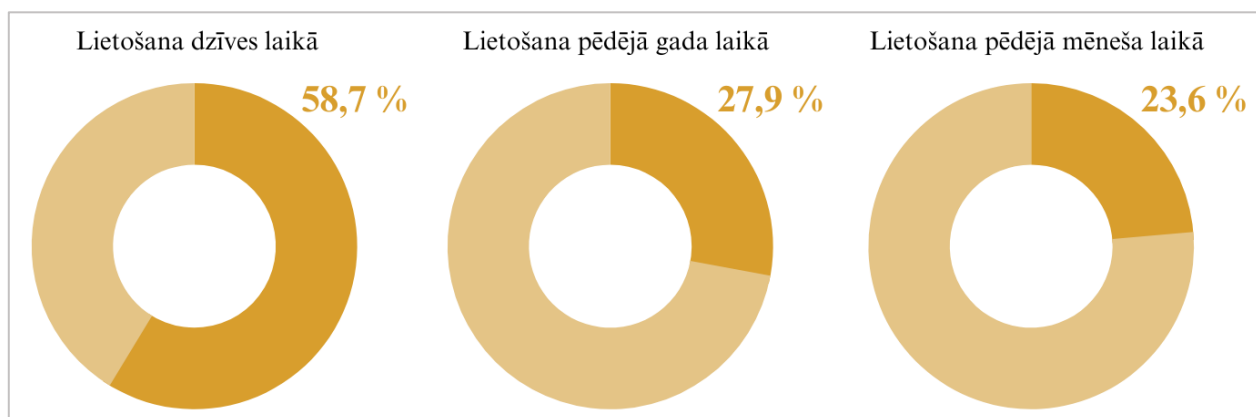
2.2.2. attēls. Marihuānas lietošana dzīves, pēdējā gada un mēneša laikā, %

84,8 % narkotiku lietotāju dzīves laikā ir lietojuši **heroīnu**, bet pēdējā gada laikā mazāk kā piektdaļa pētījuma respondentu – 17,4 %. Pēdējā mēneša laikā šo vielu lietojuši 13,1 % dalībnieku (sk. att. 2.2.3.). Visi narkotiku lietotāju, kuri atzīmējuši heroīna lietošanu pēdējā mēneša laikā, lietojuši to injicējot.

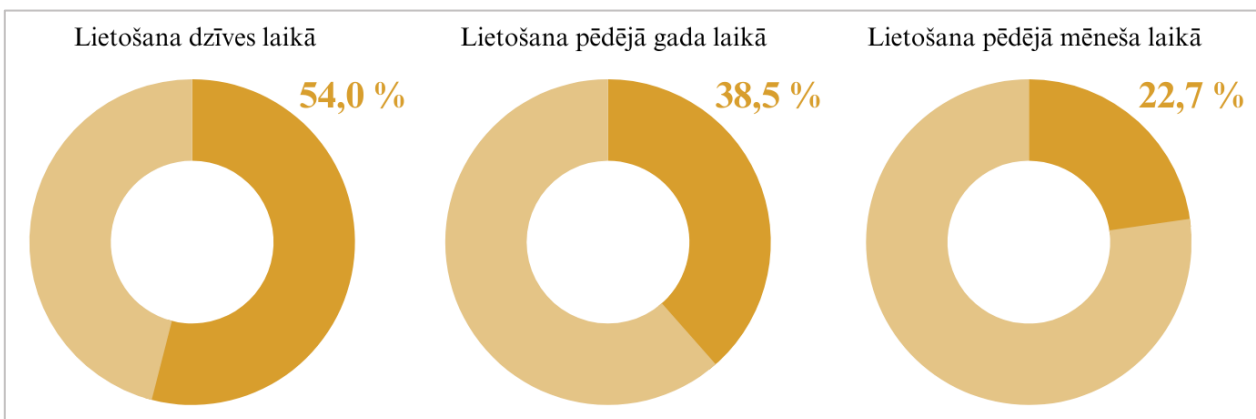
2.2.3. attēls. Heroīna lietošana dzīves, pēdējā gada un mēneša laikā, %

Metadonu dzīves laikā lietojuši 58,7 % pētījuma dalībnieku, bet pēdējā gada laikā 27,9 % respondentu. Pēdējā mēneša laikā šo vielu lietojuši 23,6 % narkotiku lietotāju (sk. att. 2.2.4.).

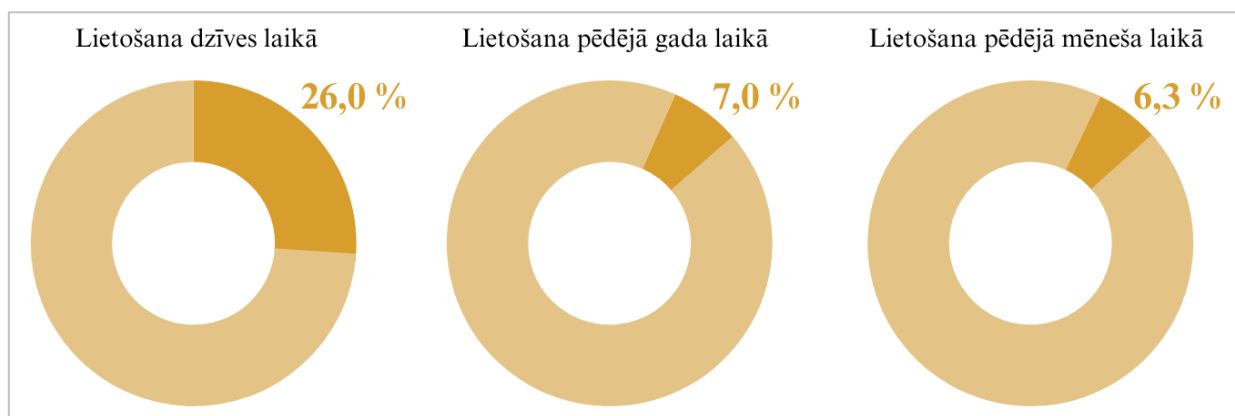
2.2.4. attēls. Metadona lietošana dzīves, pēdējā gada un mēneša laikā, %

Fentanilu vai tā atvasinājumus dzīves laikā lietojuši mazliet vairāk nekā puse no pētījuma dalībniekiem – 54,0 %. 38,5 % to lietojuši pēdējā gada laikā, bet 22,7 % pēdējā mēneša laikā (sk. att. 2.2.5.).

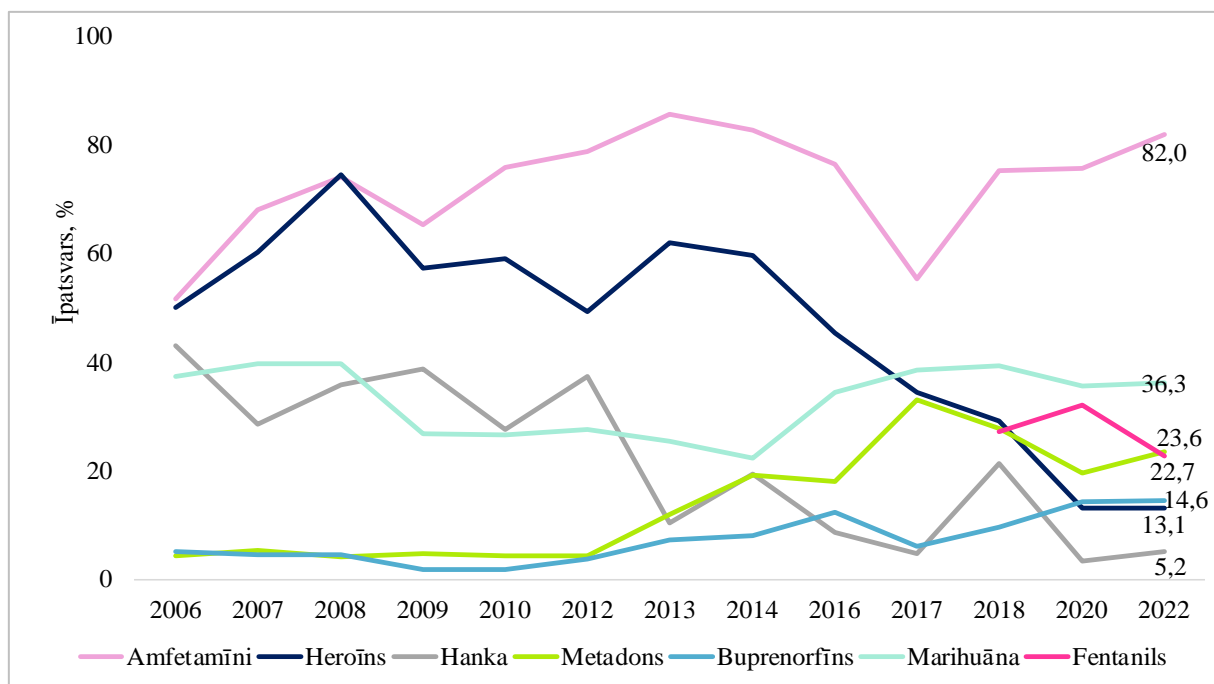
2.2.5. attēls. Fentanila vai tā atvasinājumu lietošana dzīves, pēdējā gada un mēneša laikā, %

Metamfetamīnu dzīves laikā lietojusi apmēram ceturtdaļa pētījuma dalībnieku – 26,0 %. Lietošanu pēdējā gada laikā atzīmē 7,0 %, bet pēdējā mēneša laikā 6,3 % respondentu (sk. att. 2.2.6.).

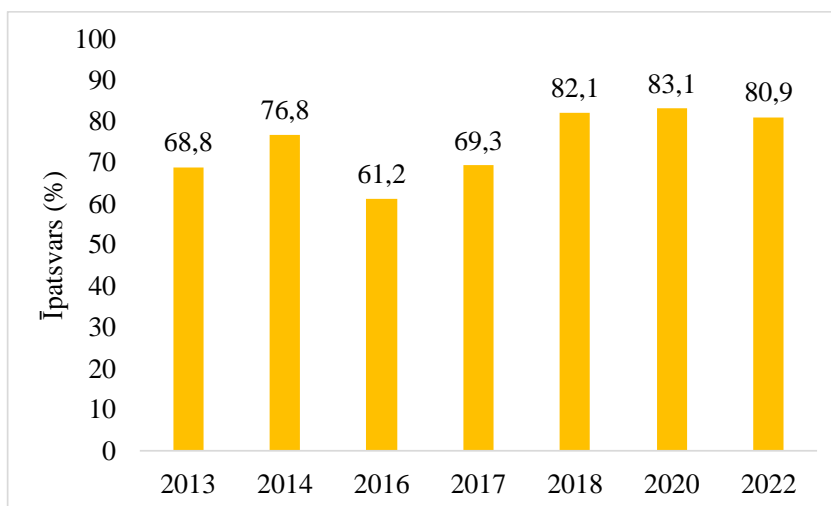
2.2.6. attēls. Metamfetamīna lietošana dzīves, pēdējā gada un mēneša laikā, %

Aplūkojot dažādu vielu lietošanas pēdējo 30 dienu prevalenci, redzams (sk. 2.2.7.att.), ka amfetamīnu lietošanai kopš 2017. gada ir tendence paaugstināties, savukārt heroīna lietošanai – samazināties. Fentanila vai tā atvasinājumu lietošanas prevalences ir zemāka kā iepriekšējā kohortas posmā.

2.2.7. attēls. Vielu lietošana pēdējo 30 dienu laikā, %, 2006.-2022. gada rezultāti

Arī 13.kohortas pētījuma posma rezultāti liecina, ka vairums pētījuma dalībnieku var tikt uzskatīti par vairāku vielu lietotājiem (sk. 2.2.8.att.). Šādam paradumam nav tendences mazināties.

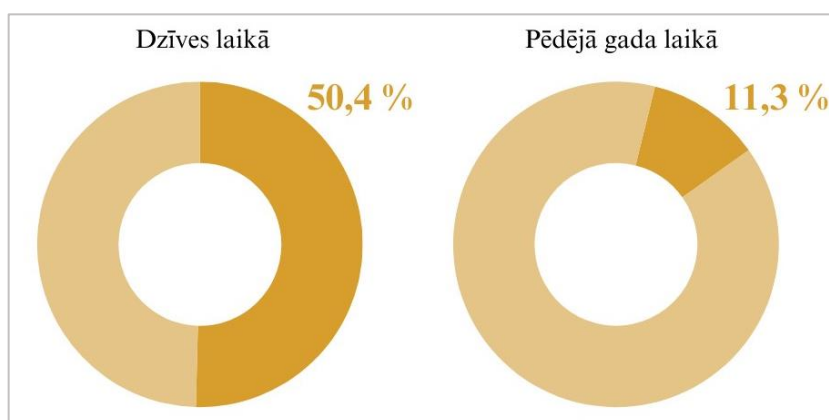

2.2.8. attēls. Vairāku vielu lietošana pēdējā mēneša laikā, %, 2013.-2022. gada rezultāti

2.3. Riskanta uzvedība

2.3.1. Pārdozēšana

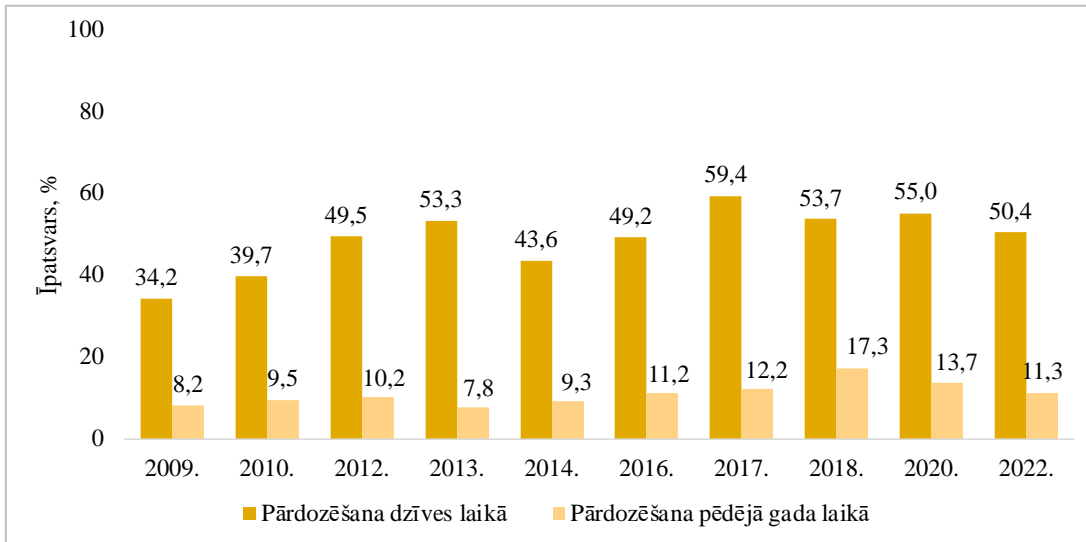
Kohortas pētījuma 13. posmā secināms, ka pēdējā gada laikā pārdozējuši 11,3 % respondentu. Dzīves laikā pārdozējuši mazliet vairāk nekā puse narkotiku lietotāju – 50,4 % (sk. att. 2.3.1.1.).

2.3.1. attēls. Pārdozēšanas pieredze mūža un pēdējā gada prevalence, %

2.3.1.2. attēlā redzams, ka pēdējo trīs kohortas pētījuma posmu dati uzrāda pārdozēšanas pēdējā gada prevalences samazināšanos.

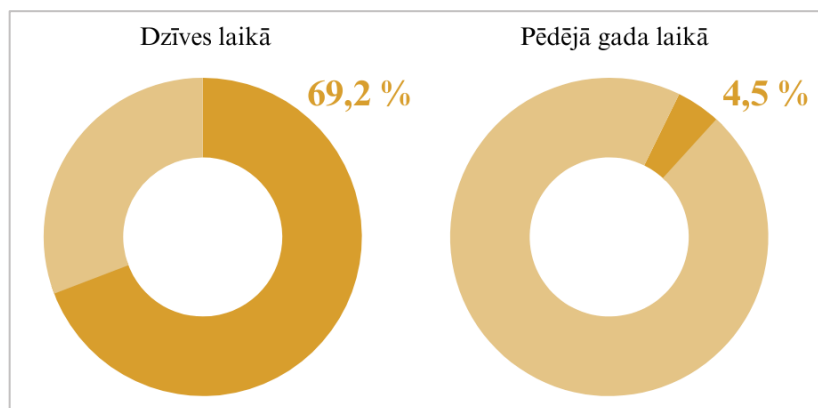

2.3.1.2. attēls. Pārdozēšanas pēdējā gada prevalence, %, 2009.-2022. gada rezultāti

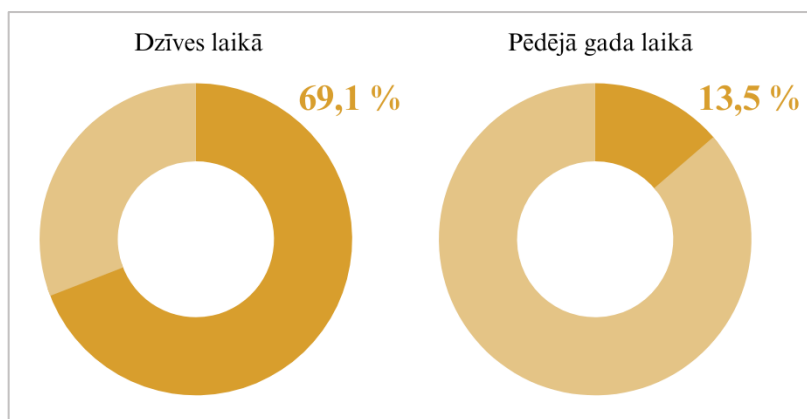
2.3.2. Kopīga injicēšanas piederumu izmantošana

Pētījuma 13. posmā 69,2 % respondentu norāda, ka dzīves laikā ir izmantojuši kopīgas šļirces vai adatas narkotiku injicēšanai, bet pēdējā gada laikā - 4,5 % (sk. att. 2.3.2.1.).

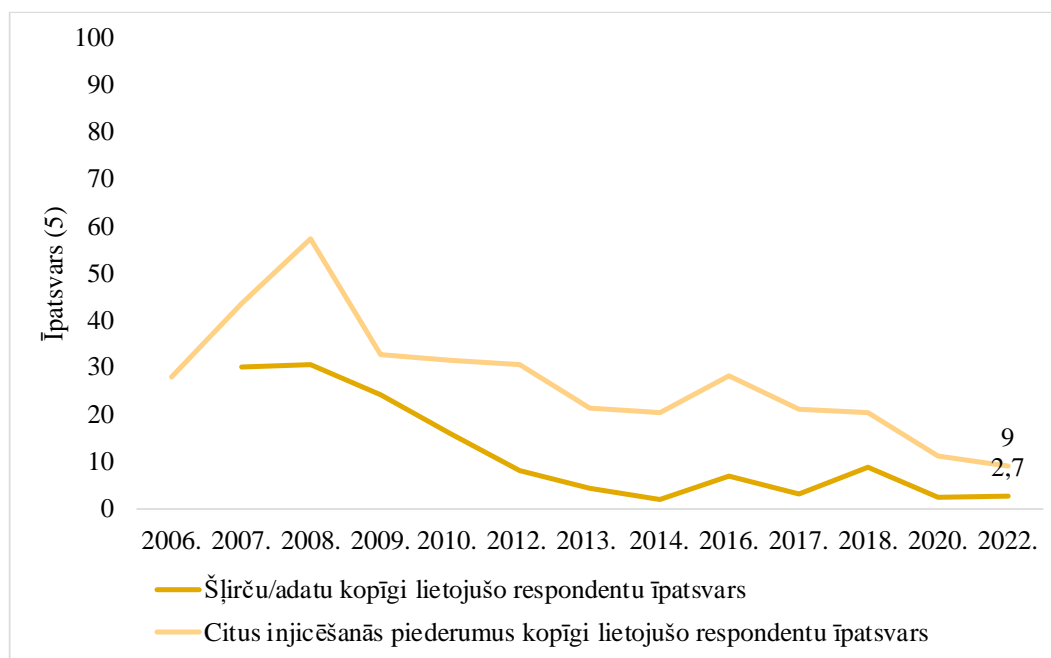
2.3.2.1. attēls. Kopīga adatu un šļirču lietošana dzīves un pēdējā gada laikā

Pēdējā gada laikā kopīgu citu piederumu lietošanu atzīmē 13,5 % respondentu. 69,1 % pētījuma dalībnieku norāda, ka citus kopīgus injicēšanas piederumus lietojuši dzīves laikā (sk. att. 2.3.2.2.).

2.3.2.2. attēls. Kopīgu citu injicēšanas piederumu lietošana dzīves un pēdējā gada laikā

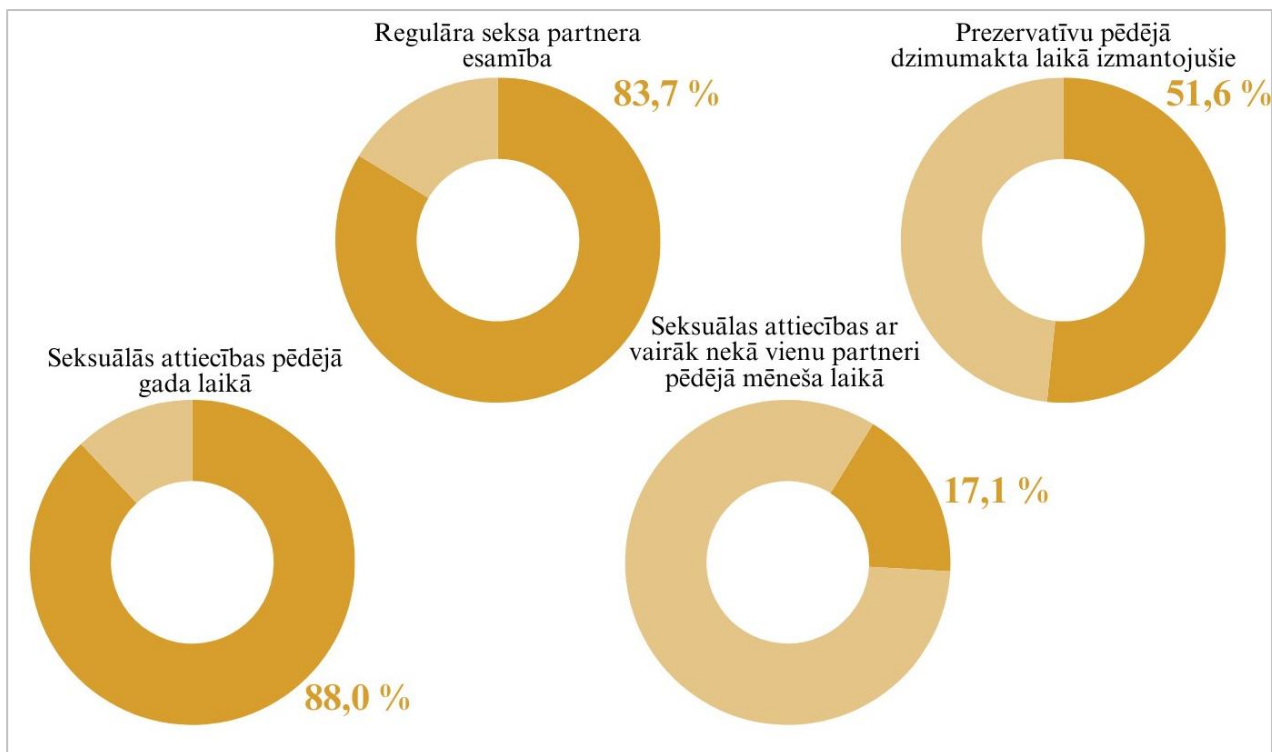
Aplūkojot kopīgu injicēšanas piederumu lietošanu pēdējo 6 mēnešu laikā redzams (sk. 2.3.2.3.att.), ka pētījuma gaitā šo paradumu prevalence turpina samazināties, 2022.gadā sasniedzot 2,7 % attiecībā uz kopīgu šļircu un adatu lietošanu, un 9,0 % attiecībā uz citu piederumu kopīgu lietošanu.

2.3.2.3. attēls. Kopīgu šļircu/adatu un citu injicēšanas piederumu lietošana pēdējo 6 mēnešu laikā, %, 2006.-2022.gada rezultāti

2.3.3. Seksuālās attiecības

Narkotiku lietotāju īpatsvars, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā bijuši seksuāli aktīvi, 2022. gadā ir 88,0 %. Regulāra seksa partnera esamību 2022. gadā atzīmē 83,7 % pētījuma respondentu. Seksuālās attiecības ar vairāk nekā vienu partneri atzīmē 17,1 %. Prezervatīvu pēdējā dzimumakta laikā lietojuši 51,6 % pētījuma dalībnieku (sk. att. 2.3.3.).

2.3.4. attēls. Seksuālās uzvedības indikatoru prevalence, %

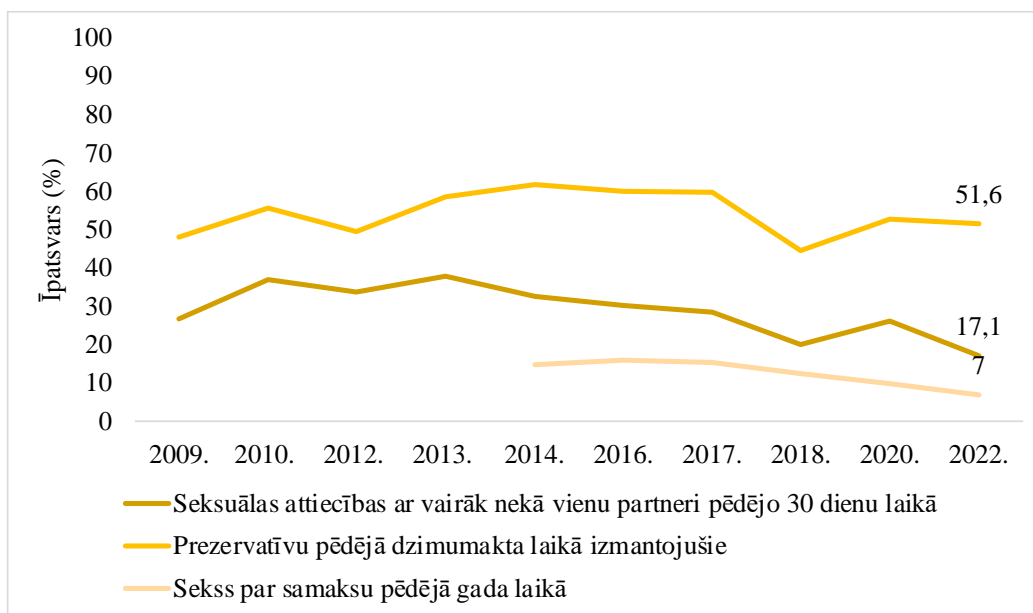
No visiem respondentiem 17,5 % atzīmē, ka kaut reizi dzīves laikā ir snieguši seksa pakalpojumus, saņemot par to samaksu. Pēdējā gada laikā šādu riska uzvedību atzīmējuši 7 % pētījuma dalībnieku. 5,9 % par seksa pakalpojumiem saņēmuši naudu, 3,6 % narkotikas, bet 3,2 % citus materiālus labumus (šajā jautājumā bija iespējams atbildēt ar vairākiem atbilstošu variantiem) (sk. tabulu 2.3.3.).

	Dzīves laikā		Pēdējā gada laikā	
	n	%	n	%
Nē	365	82,6	413	93,0
Jā, par naudu	69	15,5	26	5,9
Jā, saņemot narkotikas	66	14,9	16	3,6
Jā, saņemot citus labumus	51	11,5	14	3,2

2.3.3. tabula. Seksa pakalpojumus par naudu, narkotikām vai citiem materiāliem labumiem sniegušo respondentu skaits un īpatsvars (%)

Kā redzams 2.3.4.tabulā, seksuālās riska uzvedības indikatoriem laika gaitā nav izteiktas tendences samazināties vai paaugstināties, proti, gan seksuālām attiecībām ar vairāk kā vienu partneri pēdējo 30 dienu laikā, gan prezervatīva lietošanai pēdējā dzimumakta laikā tendence ir mainīga. Relatīvi stabils samazinājums kopš 2014.gada (kad šo indikatoru sāk mērīt tā pašreizējā formulējumā)

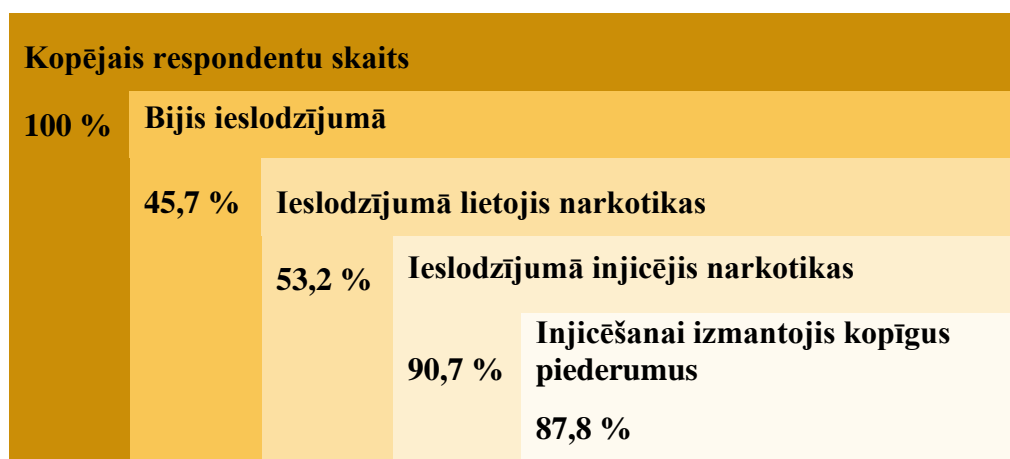
ir vērojams seksa pakalpojumu sniegšanai par naudu, narkotikām vai citiem labumiem. 2022.gadā rādītājs sasniedz savu zemāko punktu, un ir 7,0% pēdējā gada laikā.

2.3.4. tabula. Seksuālās riska uzvedības indikatori laikā no 2009.-2022.gadam, īpatsvars (%)

2.4. Atrašanās ieslodzījumā

2022. gadā pētījuma dalībnieku atrašanās ieslodzījumā mūža prevalences rādītājs ir 45,7 % (n = 203). Vairāk nekā puse ieslodzījumā bijušo respondentu jeb 53,2 % (n = 108) atzīst, ka ieslodzījuma laikā ir lietojuši narkotikas. No pētījuma dalībniekiem, kuri ieslodzījuma laikā lietojuši narkotikas, 90,7 % (n = 98) to darījuši injekciju veidā. Savukārt no tiem, kuri injicējuši, lielākā daļa jeb 87,9 % (n = 86) šim nolūkam izmantojuši nesterilus piederumus (sk. att. 2.4.1.).

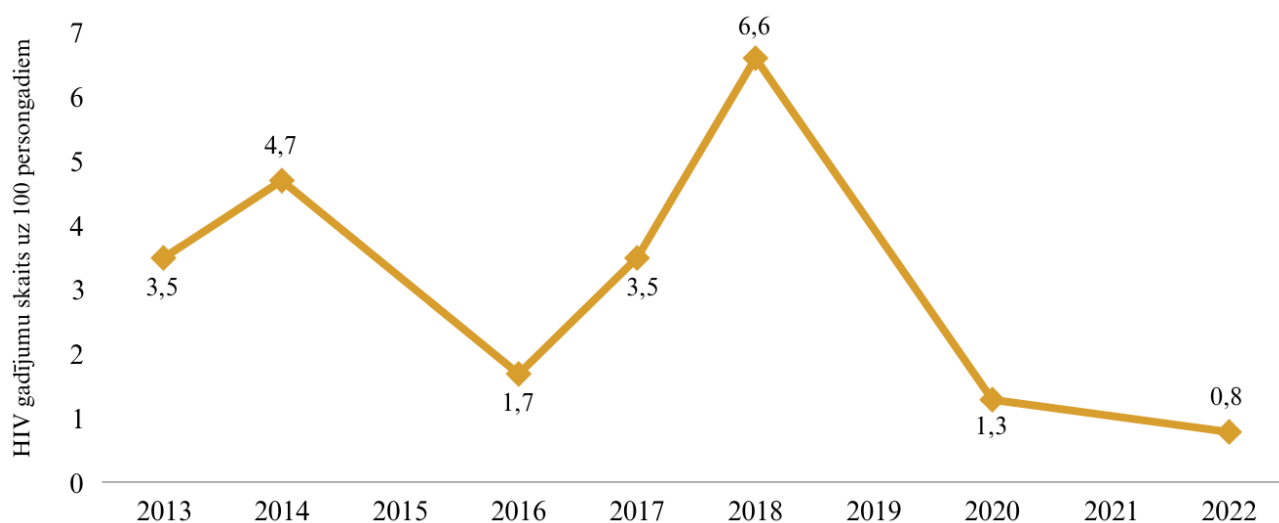

2.4.1. attēls. Atrašanās ieslodzījumā dzīves laikā un narkotiku lietošanas paradumu ieslodzījumā izplatība, %

2.5. Infekcijas

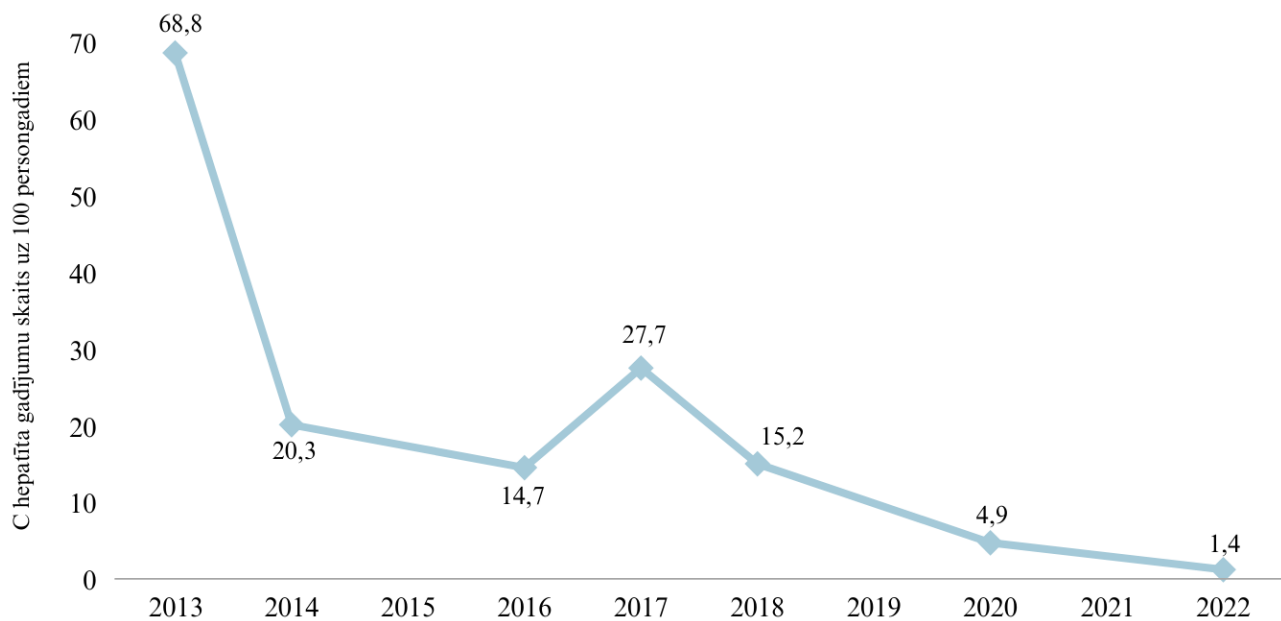
Attiecībā uz infekciju prevalences rādītājiem – 2022. gadā tie sasniedza 28,7% HIV gadījumā, 88,2% HCV gadījumā, 5,5% HBV gadījumā un 1,7% sifilisa gadījumā. Detalizēts minēto infekciju prevalences atspoguļojums sociāli demogrāfisko, injicēšanas pieredzes un citu faktoru grupās atrodams Pielikuma 2. – 6. tabulās.

Attiecībā uz HIV incidenci – 2.5.1. attēlā redzams, ka kohortas pētījuma posmos tā ir mainīga, t.i. nav novērojamas paliekošas tendences. Augstākais incidences rādītājs tika sasniegts 2018. gada posmā – 6,6 jauni inficēšanās gadījumi uz 100 pg. 2022. gadā novērojams zemākais incidences rādītājs visa pētījuma laikā – 0,8 gadījumi uz 100 pg.

2.5.1. attēls. HIV incidence pētījuma posmos, uz 100 pg, 2013.-2022. gada rezultāti

Attiecībā uz HCV incidenci – 2.5.2. attēls rāda, ka kopumā tai pētījuma laikā ir vērojama lejupejoša tendence, 2022. gadā sasniedzot zemāko incidences rādītāju visa pētījuma laikā – 1,4 gadījumus uz 100 pg.

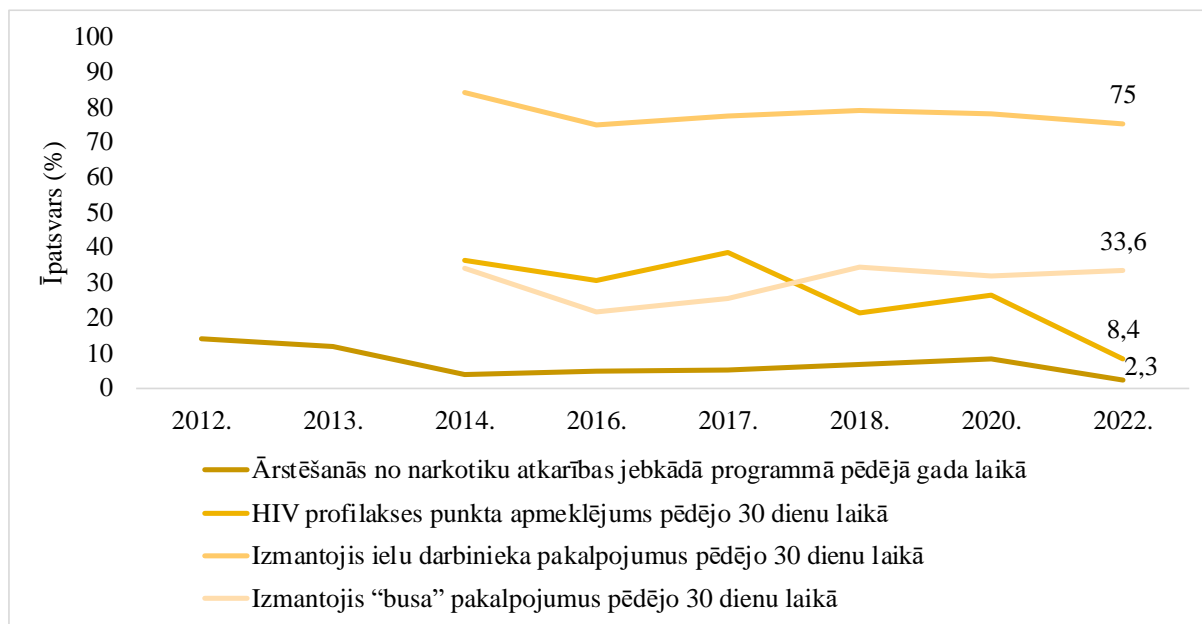

2.5.2. attēls. HCV incidence pētījuma posmos, uz 100 pg, 2013.-2022. gada rezultāti

2.6. Ārstēšanās un kaitējuma mazināšanas pakalpojumu izmantošana

Kā redzams 2.6.1.attēlā, personu īpatsvaram, kuri pēdējā gada laikā ārstējušies no narkotiku atkarības, pētījuma gaitā ir tendence samazināties. 2022. gadā šis rādītājs ir tikai 2,3%. Attiecībā uz kaitējuma mazināšanas pakalpojumu izmantošanu redzams, ka stacionāro HIV profilakses punktu apmeklējumam pēdējā mēneša laikā ir tendence sarukt (2022. gadā tikai 8,4% respondentu sniedz apstiprinošu atbildi uz šo jautājumu), kamēr mobilo vienību pakalpojumu izmantošana pieaug (2022. gadā 33,6% respondentu atbild, ka izmantojuši šo pakalpojumu). Tomēr jāuzsver, ka stacionārā punkta apmeklējuma samazinājums 2022. gadā nav saistīts tikai ar narkotiku lietotāju vēlmi izmantot šo pakalpojumu, bet arī ar tā pieejamību (biedrības DIA+LOGS stacionārais punkts ticis slēgts, trūkstot pašvaldības atbalstam telpu ierādīšanā).

Opioidu aizvietojošās terapijas pakalpojumus pēdējo 4 nedēļu laikā 2022. gadā izmantojuši 20,3% pētījuma dalībnieku.

2.6.1. attēls. Narkotiku atkarības ārstēšanas un kaitējuma mazināšanas pakalpojumu izmantošana, 2012.-2022. gada rezultāti